

N:o 48.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Mars 1874, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i fråga om beviljande af anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader.

(R. A.)

Uti den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof (sid. 62 och 63) har Kongl. Maj:t i fråga om statens jernvägsbyggnader föreslagit Riksdagen:

att för fortsättande och fullbordande af arbetena å *norra* och *östra* stambanorna anvisa, dels för år 1874, utöfver redan beviljade 4,600,000 R:dr, ytterligare R:dr 6,400,000: —

dels ock för år 1875 ... kronor 1,500,000: — kronor 7,900,000: —

att för fortsättande af det arbete å statsbanan *Sköfde—Carlsborg*, som under innevarande år kommer att börjas, för år 1875 bevilja » 1,500,000: —

samt att för fortsättande under år 1875 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna från *Storvik* till *riksgränsen* mot *Norge*, hvilkas sträckning såsom ostridig blifvit godkänd, för sistnämnda år anvisa » 3,000,000: —

hvarjemte Kongl. Maj:t begärt, att Riksdagen måtte medgifva, att vid jernvägsarbetenas utförande såväl å *Sköfde—Carlsborgs*-banan, som å berörda ostridiga sträckning af jernbanan från *Storvik*, Kongl. Maj:t må närmare bestämma de orter, som banorna skola genomgå och de ställen de böra anlöpa.

Af den vid Kongl. Maj:ts ofvanberörda nådiga proposition fogade bilaga N:o 5 b (sid. 215) inhemtas, att Kongl. Maj:t genom nådigt bref

af den 6 Juni 1873 bemyndigat Styrelsen för statens jernvägsbyggnader, att, för fortsättande af terrasseringsarbetena å *norra* stambanan mellan Krylbo och Storvik och å *östra* stambanan mellan Mjölby och Nässjö samt fullbordande af bandelen mellan Mjölby och Boxholms bruk, hos Statskontoret utöfver 1873 års anslag, i mån af behof, under samma år lyfta två millioner R:dr i förskott å det af Riksdagen för fortsättande under år 1874 af arbetena å nämnda stambanor beviljade extra anslag af tillsammans fyra millioner R:dr; hvarjemte Kongl. Maj:t, medelst nådigt bref den 26 Augusti 1873 förordnat att arbetena å östra stambanan mellan Boxholm och Nässjö borde så fortskyndas, att nämnda bana i sin helhet kunde under år 1874 fullbordas och för allmän trafik upplåtas, samt för sådant ändamål bemyndigat nämnda Styrelse att under år 1873 hos Statskontoret, i mån af behof, lyfta ytterligare en million R:dr i förskott å förberörda för år 1874 beviljade anslag af fyra millioner R:dr.

Hvad nu först angår frågan om anvisande af nödiga medel för fortsättande och fullbordande af arbetena å *norra* och *östra stambanorna*, har Chefen för Kongl. Civil-departementet, vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t (bil. N:o 5 b, sid. 216—219) bland annat anfört, att, till följd af de utaf Kongl. Maj:t sålunda beviljade förskott af tillhoppa tre millioner R:dr å 1874 års byggnadsanslag, det hade blifvit möjligt icke allenast att, såsom från och med år 1872 afsedt varit, under år 1873 för allmän trafik upplåta sträckningen å *norra* stambanan från Upsala till Sala och vidare derifrån till Krylbo och sträckningen å *östra* stambanan från Linköping till Mjölby, utan äfven att under sistberörda år fullborda och för trafiken öppna bandelen Mjölby—Boxholm samt fortsätta och påskynda arbetena å bandelen Boxholm—Nässjö så, att *östra* stambanan i sin helhet kan instundande sommar fullbordas och för trafik upplåtas, hvilket åter, jemte utsträckning under år 1873 af terrasseringsarbetena jemväl till sträckningen å *norra* stambanan mellan Krylbo och Storvik, utgjort ett nödvändigt vilkor därför att *norra* stambanan från Krylbo till Storvik må kunna, enligt uppgjord och fastställd plan, blifva färdig under nästkommande år 1875. Dessa afvikelser från den byggnadsplan, hvilken af Kongl. Maj:t vid 1872 års riksmöte föreslogs och af Riksdagen godkändes, hade förnämligast varit betingade af den brist i förslagsvis beräknade byggnadsanslaget, hvilken uppkommit till följd af den sedan år 1871 — då arbetena å *norra* och *östra* stambanorna bortom Upsala och Norrköping togo sin början — inträffade högst betydliga stegring i prisen å så väl den så kallade rullande materielen och öfriga för jernvägsbyggnaden erforderliga materialier af flerfaldigt slag, som ock å dagsverken, en prisstegring, som icke kunnat förutses eller beräknas den tid, när kostnadsförslagen för ifrågavarande

stambanor uppgjordes. Det låge nemligen i öppen dag att om, efter det kostnaderna för ett arbete, afsedt att under flera år fortgå och å viss tid afslutas, blifvit med all möjlig noggrannhet beräknade, samma kostnader sedermera till följd af inträffande prisstegringar befunnes otillräckliga, det icke, med afseende å den fastställda tiden för arbetets afslutande, vore likgiltigt, i hvilket stadium af arbetet det belopp, som för fyllande af uppkommen brist erfordras, komme samma arbete till godo; och den brist, som uppstått i beräknade anslaget för byggande af norra och östra stambanorna, öfverstege icke obetydligt de af Kongl. Maj:t under år 1873 anvisade förskott å 1874 års anslag. Samfälda kostnaden för fullbordande af norra och östra stambanorna skulle, enligt ursprungliga beräkningen, utgöra 21,048,000 R:dr, hvilken summa, under vissa förutsättningar, ansetts kunna nedbringas till tjugo millioner R:dr; men redan mot slutet af år 1872 hade det blifvit uppenbart icke allenast att berörda förutsättningar icke inträffade, utan ock att, om då rådande pris fortfore eller än ytterligare stegrades, icke ens förstnämnda belopp skulle blifva för ändamålet tillräckligt. Uti ett den 27 sistlidne November afgifvet underdånigt memorial hade Styrelsen för statens jernvägsbyggnader beräknat samfälda kostnaden för anläggning af båda banorna till 24,300,000 R:dr, eller 4,300,000 R:dr mera, än det lägsta belopp, hvartill anläggningskostnaden under ofvannämnda, nu icke inträffade förutsättningar, möjligen skulle kunnat nedsättas. Denna brist, som icke uppkommit genom i tekniskt afseende felaktigt uppgjorda planer och beräkningar, utan endast vore en följd af stegrade pris å materialier och dagsverken, skulle visserligen undvikits i fall dessa båda stambanor varit utförda några år förr eller varit fullbordade redan år 1871. Men då de höga prisen, som vållat bristen, vore en följd af ökad penningetillgång inom landet och denna åter medfört en lägre räntefot för de till jernvägsanläggningarne erforderliga penningelånen, så motvägde dessa förhållanden, enligt Styrelsens förmenande, hvarandra, så att den billigare ränta, som nu kunde betingas för den större summan, hvilken erfordrades för dessa stambanors utförande under nuvarande konjunkturer, sannolikt icke blefve större än den, som skulle kunnat betingas för den mindre summa, hvilken hade erfordrats för dessa jernbanor, om de blifvit utförda för några år sedan, under då varande lägre pris och tryckta penningställning. Någon egentlig pekuniär förlust för landet låge därför, enligt Styrelsens åsigt, mindre i den större anläggningskostnaden, än deri, att dessa stambanor icke redan blifvit utförda.

I enlighet med den år 1872 uppgjorda byggnadsplanen blefvo, på sätt ofvan är nämnt, vid 1873 års riksdag för år 1874 anvisade för fortsättande af sjelfva byggnadsarbetena å norra och östra stambanorna fyra

millioner samt för anskaffande af rörlig materiel 600,000 eller tillsammans 4,600,000 R:dr; och borde, enligt samma plan, för år 1875 anvisas i förra afseendet tre millioner och i det senare 600,000 eller tillsammans 3,600,000 R:dr. De ändringar i denna plan, som, i syfte att bandelen mellan Krylbo och Storvik må blifva någorlunda tidigt på året 1875 fullbordad och för trafik öppnad, redan blifvit och än vidare måste blifva vidtagna, vore: att under år 1873 anvisats 3 millioner i förskott å 1874 års anslag, hvaraf således endast återstode 1,600,000 R:dr; att, på det sistberörda anslag må återställas till sitt ursprungliga belopp, 4,600,000 R:dr, särskilda medel till belopp af 3 millioner R:dr redan under innevarande år 1874 blefve anvisade till betäckande af ofvan omförmälda förskott; att än ytterligare ett belopp af 1,300,000 R:dr, motsvarande skilnaden mellan förberörda brist 4,300,000 R:dr och nyssnämnda förskott 3 millioner R:dr, jemväl varder beviljadt att utgå under innevarande år; samt att slutligen af det för år 1875 ursprungligen afsedda anslag, 3,600,000 R:dr, ett belopp af 2,100,000 R:dr öfverföres till innevarande år 1874; uppgående summan af omförmälda tre särskilda, för 1874 erforderliga belopp till 6,400,000 R:dr samt det anslagsbelopp, som för år 1875 erfordras, till 1,500,000 R:dr.

Med afseende å de omständigheter och förhållanden, som sålunda äro för handen, hemställer Utskottet,

1:o.

att Riksdagen, med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, måtte för fortsättande och fullbordande af arbetena å *norra* och *östra stambanorna* anvisa extra anslag
dels för år 1874, utöfver redan beviljade 4,600,000 R:dr, ytterligare sex millioner fyrahundratusen R:dr.
dels ock för år 1875 en million femhundratusen kronor.

Vidkommande derefter Kongl. Maj:ts nådiga framställning i fråga om *statsbanan Sköfde-Carlsborg*, så har Chefen för Kongl. Civil-departementet, uti det protokoll öfver civilärenden för den 9 sistlidne Januari, som är bifogadt Kongl. Maj:ts proposition, (Bil. N:o 5 b sid. 220) erinrat, att kostnaden för ifrågavarande 4,1 mil långa jernväg, hvars anläggning vid 1873 års riksdag beslutades, blifvit, på sätt jemväl i samma års Stats-Utskotts utlåtande N:o 26 (sid. 10) närmare omförmäles, beräknad att

kosta staten 2,945,582 R:dr 50 öre, eller i jemnadt tal 2,946,000 R:dr, i afräkning hvarå för år 1874 blifvit uppfördt ett anslag af 50,000 R:dr; varande tiden för arbetets fullbordande beräknad till två år, förutom innevarande år.

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i afseende på denna jernvägsanläggning föreslagit, hemställer:

2:o.

att Riksdagen måtte

- a) för år 1875 bevilja ett extra anslag af en million femhundredatusen kronor för fortsättande af det arbete å statsbanan *Sköfde-Carlsborg*, som under innevarande år kommer att börjas; samt
- b) medgifva att vid jernvägsarbetets utförande Kongl. Maj:t må närmare bestämma de orter, som ifrågavarande statsbana skall genomgå och de ställen, den bör anlöpa.

Vid 1873 års riksdag beslutades byggande *ej mindre* af en bredspårig jernväg med lätt öfverbyggnad till *fortsättning* af *norra stambanan* från *Storvik* till *Hybo* i Helsingland och vidare derifrån antingen till *Torpshammar* i Medelpad eller till *annan* lämplig punkt på sträckningen mellan Sundsvall och riksgränsen mot Norge; *än ock* af en smalspårig tvärbana med lika öfverbyggnad, som, utgående från *Torpshammar* eller *annan* punkt på berörda sträckning, fortlöper, vare sig i sydligare eller nordligare läge, med direkt eller indirekt beröring af *Östersund*, till *Aspås-näset* eller *Krokom* samt fortsätter derifrån till *riksgränsen*, en norsk statsbana från *Throndhjem* till mötes. Jemte det Riksdagen i sammanhang härmed förklarade sig antaga det af Jemtlands läns landsting gjorda erbjudande att, såsom bidrag till nämnda tvärbanas byggande, utan anspråk på aktier eller återbetalning, lemna staten 900,000 R:dr på de tider och med de vilkor, Kongl. Maj:t kunde finna för godt bestämma, beviljade Riksdagen till fullständiga undersökningar af lämpligaste sträckningarne för vissa delar af ifrågavarande jernvägar och förberedande arbeten å ostridiga delar deraf, för år 1874 å extra stat ett anslag af 200,000 R:dr.

I anledning häraf har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 27 Juni 1873 förordnat, att för bestämmande af lämpligaste sträckningen för *ej*

mindre den del af beslutade bredspåriga jernbanan, som skulle afse att förbinda Hybo i Helsingland med Torpshammar i Medelpad eller annan punkt på linien mellan Sundsvall och riksgränsen, än ock den del af den smalspåriga tvärbanan, som, utgående från Torpshammar eller annan punkt på berörda linie, borde förtlöpa, vare sig i sydligare eller nordligare riktning, med direkt eller indirekt beröring af Östersund, till Aspåsnäset eller Krokomb, undersökningar skulle på statens bekostnad genom Styrelsens öfver statens jernvägsbyggnader försorg verkställas i den ordning, som finnes närmare uppgifven uti ofvan omförmälda statsrådsprotokoll (Bil. N:o 5 b. sid. 221—223).

Enligt hvad Chefen för Kongl. Civil-departementet uti berörda protokoll anført, måste, vid det förhållande att de föreskrifna undersökningarne icke under sistförflutne sommar afslutats och att nödig ledning således saknas för fattande af beslut rörande lämpligaste sträckningen för de delar af ifrågavarande jernvägar från Storvik till riksgränsen, i afseende å hvilka stridiga meningar försports, med fattande af sådant beslut än vidare anstå. Detta förhållande syntes dock icke böra lägga hinder i vägen för att bestämma, inom hvilken tid fortsättning af norra stambanan från Storvik till riksgränsen kan påräknas blifva fullbordad, och i hvilken utsträckning arbetena derå årligen komma att bedrifvas. Meddelandet af sådan bestämmelse vore af största vigt icke allenast för sjelfva jernvägsarbetena och deras jemna bedrifvande, utan äfven för industrien inom de delar af landet, som ifrågavarande stambana komme att genomlöpa, samt särskildt för den inhemska, numera ganska betydligt utvecklade industrien för tillverkning af jernvägsmateriel. Härtill komme ock att, om sådan bestämmelse meddelades, Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader kunde blifva satt i tillfälle att avsluta kontrakt om alla till ifrågavarande stambana erforderliga materialier i större partier, hvarigenom sannolikt billigare pris skulle kunna betingas, än det blefve möjligt, derest jernvägens byggnad bedrefves utan någon med hänsyn till tiden för dess fullbordan bestämd plan och beroende af anslag, som ett föregående år beviljats.

Bansträckningen mellan Storvik och Torpshammar hölle, efter hvad Departementschefen upplyst, i längd 24,9 mil och vore beräknad att medtaga en anläggningskostnad af 14,053,600 R:dr. Delen mellan Torpshammar och riksgränsen vore 27,8 mil lång och beräknad att kosta 17,562,450 R:dr. Sammanräknade anläggningskostnaden för tillsammans 52,7 mil utgjorde således 31,616,050 R:dr. Deraf vore redan för år 1874 anvisade 200,000 R:dr, som dock till mera än $\frac{1}{4}$ eller 60,000 R:dr komme att medtagas af kostnaderna för de anbefallda nya undersökningarne.

Det för sjelfva byggnaden återstående beloppet, i jemnadt tal beräknadt till 31 $\frac{1}{2}$ millioner R:dr, skulle, på sätt Styrelsen öfver statens jernvägsbyggnader föreslagit, lämpligen kunna till utgående fördelas på de sex åren 1875—1880 sålunda, att för år 1875 anvisades tre millioner riksdaler, för år 1876, under hvilket banan Sköfde—Carlsborg, med användande af ett ungefärligt kostnadsbelopp af 1,500,000 riksdaler, skulle byggas färdig, fyra millioner femhundredatusen riksdaler och för hvarje af åren 1877, 1878, 1879 och 1880 sex millioner riksdaler; dock med de smärre modifikationer derutinnan, som kunde föranledas af framtida bestämmandet af de tider, å hvilka af Jemtlands läns landsting erbjudna byggnadsbidrag, 900,000 riksdaler, till staten inbetalas. Den sålunda föreslagna årliga byggnadssumman, sex millioner riksdaler, motsvarade hvad som i medeltal årligen blifvit användt på landets stambanesystem söder om Gefle-Dalabanan, hvilket, omfattande 140 mil med en anläggningskostnad af 120 millioner riksdaler, påbörjades år 1855 och i det närmaste komme att fullbordas under innevarande år 1874.

Då Departements-chefen sålunda erinrat om vigten icke allenast för sjelfva jernvägsarbetena och deras jemna bedrifvande, utan äfven för industrien inom de delar af landet, som stambanan kommer att genomlöpa, samt särskildt för den inhemska tillverkningen af jernvägsmateriel, äfvensom för möjligheten att erhålla billiga pris å de för jernvägsbyggnader erforderliga materialier, att byggnaden bedrifves efter en på förhand uppgjord plan, upptagande såväl tiden för banans fullbordande som det anslagsbelopp, hvilket årligen bör för jernvägsbyggnaden användas, är Utskottet öfvertygadt, att, om Riksdagen anvisar det af Kongl. Maj:t nu äskade belopp för fortsättande af arbetena å de delar af ifrågavarande jernbanor, som är ostridig, Riksdagen bör kunna vara förvissad derom att den plan, i afseende på de årliga anslagsbeloppen för stambanarbetenas fortsättande, hvilken Chefen för Civil-departementet föreslagit, blir under hela arbetstiden noggrannt följd; och det är under förutsättning deraf att Kongl. Maj:t icke frandeles medgifver någon afvikelse härifrån, som Utskottet anser sig kunna hemställa,

3:o.

- a) att Riksdagen för fortsättande under år 1875 af arbetena å de delar af beslutade jernbanorna *från Storvik till riksgränsen mot Norge*, hvilkas sträckning såsom ostridig blifvit godkänd, måtte å extra stat för nämnda år anvisa tre millioner kronor; samt

- b) att Riksdagen måtte medgifva, att, vid jernvägsarbetenas utförande å berörda ostridiga sträckningar, Kongl. Maj:t må närmare bestämma de orter, som samma sträckningar skola genomgå, och de ställen, de böra anlöpa.

Uti särskilda inom Kamrarne väckta motioner, nemligen inom Första Kammaren af Herr *A. O. Wallenberg* (motion N:o 15) och inom Andra Kammaren af Herr Grefve *C. M. Björnstjerna* (motion N:o 113) har blifvit föreslaget, att af de medel, som komme att afses för statens jernvägsbyggnader, trehundrausen riksdaler må ställas till regeringens förfogande för anläggning af en branchetunnel från jernvägstunneln under Södermalm till lämplig punkt i Stadsgården.

Då det sålunda framställda förslaget icke är åtföljdt af någon utaf sakkunnig person uppgjord och af vederbörlig myndighet pröfvad plan och icke eller af någon utredning rörande kostnaden för dess utförande, anser sig Utskottet böra hemställa,

4:o.

att berörda motioner icke må till någon åtgärd för-
anleda.

Stockholm den 19 Mars 1874.

På Stats-Utskottets vägnar:

ARVID FR:SON POSSE.

Reservationer:

Vid 1:sta punkten, angående anslag till fortsättande af arbetena å *norra* och *östra* stambanorna:

af Herrar *Liss Olof Larsson*, *Jöns Rundbäck* och *Sven Andreasson*, hvilka yrkade att Kongl. Maj:ts nädiga proposition måtte på det sätt bifallas,

bifallas, att för fortsättning af arbetena å norra och östra stambanorna under innevarande år måtte, utöfver redan anvisade 4,600,000 R:dr, anvisas en summa af 4,300,000 R:dr samt för samma banors fullbordande under år 1875 måtte anvisas 3,600,000 kronor.

Vid 2:dra punkten, angående anslag till arbetet å statsbanan *Sköfde-Carlsborg*:
af Herr *Liss Olof Larsson*.

N:o 49.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Mars 1874, kl. 2 e. m.

Memorial, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 22, angående beräkningen af Statsverkets inkomster.

(I. A.)

Sedan Stats-Utskottet erhållit del af Kamrarnes beslut i anledning af Utskottets Utlåtande N:o 22, angående beräkning af Statsverkets inkomster, får Utskottet afgifva det yttrande, hvartill berörda beslut funnits föranleda.

1:o. Uti den nådiga propositionen angående Statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t, som ansett, att den del af inbetalningar å vattenaftappningslån, hvilken utgör kapitalamortering, icke bör bland Statsverkets inkomster i riksstat beräknas, och att icke heller beviljade lån af omförmälda beskaffenhet böra bland riksstatens anslag uppföras, samt att i följd häraf dels de lån för understödjande af utdikningar och aftappningar af sankta trakter till beredande af odlingsföretag, hvilka kunna